

„*Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem*”

2018, Nr 2(11)

DOI: 10.33674/220186

Nicole PIETRZAK¹

Polska

DLACZEGO SPOŁECZNOŚCI EUROPEJSKIE UTOŹSAMIAJĄ MIGRACJĘ ZE ZJAWISKIEM TERRORYZMU?

(WHY MIGRATIONS ARE EQUATED WITH TERRORISM)

Abstrakt:

Temat analizy dotyczy utożsamiania zjawisk migracji i terroryzmu w czasach współczesnych. Analizując powyższą problematykę autorka przybliżyła rys historyczny obu zjawisk, choć głównie skupiła się na czasach współczesnych. Celem badawczym analizy jest wskazanie podobieństw występujących w obu zjawiskach. W tym zakresie autorka wskazała na istotne fakty wpływające na natężenie migracji oraz terroryzmu. Przedstawiła również reakcje społeczeństw oraz instytucji państwowych, uwzględniając także stanowisko Unii Europejskiej. Niewątpliwie oba te zjawiska wpływają na politykę wewnętrzną i zagraniczną państw europejskich. Szczególnie w ostatnich latach zaostrzona została polityka wobec migrantów oraz terrorystów. Mimo to państwa mają problem związany z kontrolą procesów migracyjnych, co wiąże się z przenikaniem na terytorium państwa osób niepożądanych, w tym osób mających powiązania z organizacjami terrorystycznymi. Z całą pewnością są to interesujące zjawiska o charakterze społecznym i politycznym.

Słowa kluczowe:

migracje, terroryzm, Unia Europejska, kraje europejskie

Abstract:

The analysis regards equation of migration and terrorism in modern times. When analysing the problem, I explained the historical overview of both phe-

¹ Nicole Pietrzak, doktorantka Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Email: nicole922@onet.pl

nomena, though my main focus was put on modern times. The objective of the analysis is to indicate the similarities occurring in both phenomena. Here, I have indicated the relevant facts influencing the intensity of migration and terrorism. I have also shown the reactions of societies and state institutions, including the position of the European Union. Undoubtedly, both phenomena influence the domestic and foreign policies of the European countries. Especially in the last years, the policy towards migrants and terrorists has been toughened. Nevertheless, the countries find it problematic to control the migration processes, which is connected with infiltration of unwanted persons to the territory of a country, including people connected with terrorist organisations. Most certainly, the aforementioned are very interesting phenomena of social and political nature.

Keywords:

migrations, terrorism, European Union, European countries

Migracje i terroryzm - ogólne zagadnienie metodologiczne

Geneza procesów migracyjnych ludności oraz zjawiska terroryzmu sięga aż czasów starożytnych. Współcześnie są one przedmiotem wielu badań naukowych i nadal budzą sporo kontrowersji. Bez wątplenia na ich rozwój miał wpływ układ z Schengen oraz akcesja poszczególnych państw do Unii Europejskiej (UE). Dynamika obu zjawisk pokazuje nam, jak istotne jest ich nieustanne analizowanie, a w szczególności ich przyczyn i konsekwencji. Niewątpliwie migracje oraz terroryzm są zjawiskami o charakterze społecznym i politycznym.

Rozważając problematykę dotyczącą utożsamiania migracji ze zjawiskiem terroryzmu konieczne jest sformułowanie obu pojęć. Ze względu na ich wieloaspektowość istnieje więcej niż jedna definicja. Na samym początku istotne jest, aby wskazać różnice między terroryzmem a terrorem. Pojęcie terroru używane jest przede wszystkim w odniesieniu do metod, które są stosowane przez rządy wobec własnego narodu. Natomiast termin terroryzmu określa użycie przemocy przez społeczeństwo w stosunku do autorytetu państwa. Mimo to obecnie obydwa pojęcia używane są jako synonimy². Według Tomasza Aleksandrowicza terroryzm jest to wymuszenie od władz państwowych, społecznych albo poszczególnych jednostek określonych zachowań, postaw lub świadczeń. Ugru-

² W. Dietl, *Terroryzm*, red. K. Liedel, Warszawa 2012, s. 27.

powania te swoją działalnością liczą na szeroki rozgłos³. Stanisław Pikulski uważa, że terroryzm to przede wszystkim działalność przestępcza posiadająca antypaństwowy charakter. Grupy terrorystyczne chcą osiągnąć swój cel poprzez wywołanie paniki, chaosu bądź strachu wśród społeczeństwa. Swoim postępowaniem zmuszają władze państwowe do podjęcia określonych ustępstw⁴. W innym przypadku terroryzm definiowany jest jako zaplanowana forma przemocy polegająca na wymuszeniu bądź zastraszeniu rządów albo poszczególnych grup społecznych w celu osiągnięcia korzyści⁵. Natomiast definicja znajdująca się w niemieckim słowniku wskazuje, iż są to działania podejmowane w celu wzbudzenia postrachu, grozy wśród społeczeństwa. Termin sformułowano jako system przemocy, który charakteryzuje się brutalnością, agresywnością. Działania podejmowane przez ugrupowania ukierunkowane są na wywołanie strachu w celu osiągnięcia wyznaczonego celu⁶.

Mimo że istnieje wiele definicji terroryzmu zawierają one wspólne elementy. Najczęściej występujące determinanty, które określają zjawisko terroryzmu, to: przemoc i siła, strach, a także aspekt polityczny⁷. Termin terroryzmu sformułowano jest nie tylko w badaniach naukowych, ale również w ustawodawstwie. Według przepisów prawa istotną rolę odgrywają czyny ludzkie wyczerpujące znamiona przestępstwa, które określone jest jako terrorystyczne⁸. Dla celów badawczych przyjęto definicję terroryzmu rozumianą jako zamachy na członków rządu lub jednostki sprawujące funkcje polityczne, a także wyznawców innej wiary albo obcokrajowców, jak również na przypadkowe osoby. Przykładem aktu terrorystycznego jest porwanie samolotu, statku albo ludzi. Terrorysty dokonujący zamachów usiłują uzyskać pewne ustępstwa i korzyści⁹.

Na podstawie przytoczonych definicji można wyodrębnić kilka najistotniejszych elementów charakterystycznych dla zjawiska terroryzmu. Działalność terrorystyczna ma różnorodny wymiar, w tym zakresie wyróżniamy m.in. separatystyczny, nacjonalistyczny, fundamentalistyczny, religijny, ideologiczny i rasistowski. Istotny jest również cel podejmowanego zbrodniczego działania,

³ T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008, ss. 12-13.

⁴ S. Pikulski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000, s. 13.

⁵ K. Jałoszyński, *Współczesny wymiar antyterrorystyczny*, Warszawa 2008, s. 33.

⁶ G. Drosdowski, *Deutsches Universal Wörterbuch A-Z*, Mannheim 1996, s. 1527.

⁷ K. Jałoszyński, *op. cit.*, s. 36.

⁸ P. Chomentowski, *Polski system antyterrorystyczny. Prawno-organizacyjne kierunki ewolucji*, Warszawa 2014, ss. 21-22.

⁹ R. Cegiełka, *Terroryzm i bezpieczeństwo ekonomiczne. Wybrane zagadnienia*. Warszawa 2014, s. 15.

który ma charakter polityczny¹⁰. Niewątpliwie przyczyny w sformułowaniu samego pojęcia wynikają z dynamiki opisywanego zjawiska. Jednak warto zaznaczyć, że postęp technologiczny lub *mass media* przyczyniają się do rozwoju terroryzmu¹¹.

Zjawisko migracji Władysław Kopaliński sformułował jako zdobycie nowych obszarów przez ludzi, rośliny i zwierzęta¹². Natomiast dla Marka Okólskiego migracja to wędrówka lub fizyczne przemieszczenie ludności w celu zmiany miejsca zamieszkania na stałe lub określony czas¹³. Mikołaj Latuch stwierdza, że geneza przemieszczeń ludności sięga już czasów starożytnych. Podkreśla on, że migracje były determinantem mającym wpływ na ewolucje populacji¹⁴. Organizacje międzynarodowe oraz instytucje państwowe również formułują termin ruchów migracyjnych. Według Głównego Urzędu Statystycznego migracje związane są ze zmianą miejsca zamieszkania jednostki. Dotyczy to również przesiedleń z terenów miejskich do wiejskich oraz odwrotnie¹⁵. Ruchy migracyjne oddziałują nie tylko na kraje wysyłające, ale wpływają również na zmiany społeczne regionów przyjmujących migrantów¹⁶. W problematyce migracji istotną rolę odgrywa teoria neoklasyczna. Z nią spotykamy się w wielu dyscyplinach naukowych, najczęściej w ekonomii, ale występuje również w socjologii, demografii i geografii. Zakłada ona, że na decyzję jednostki o migracji mają wpływ korzyści pozostania na miejscu lub przesiedlenia się w inne miejsce. Osoby migrujące są świadome zarobków i szans, które oferują im miejsca docelowe¹⁷. Dla celów badawczych przyjęto definicje migracji rozumianą jako ruch fizyczny polegający na zmianie miejsca zamieszkania, a niekiedy zmianie terytorium. Przemieszczenia te z jednej społeczności do drugiej wiążą się ze zmianą społeczną i kulturową otoczenia¹⁸. Głównymi rodzajami migracji są migracje ekonomiczne i polityczne. Pierwsze to dobrowolne ruchy społeczeństwa, dla których głównym celem jest poprawa sytuacji mate-

¹⁰ K. Jałoszyński, *op. cit.*, ss. 36-37.

¹¹ *Ibidem*, s. 37.

¹² W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2000, s. 327.

¹³ M. Okólski, *Demografia zmiany społecznej*, Warszawa 2004, s. 81.

¹⁴ M. Latuch, *Demografia społeczno-ekonomiczna*, Warszawa 1985, s. 307.

¹⁵ *Pojęcia stosowane w statystyce publicznej* <<https://stat.gov.pl/metainformacje/sownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/845.pojecie.html>> (25.04.2018).

¹⁶ E. Czop., *Migranci Polscy w krajach unijnej piętnastki (1992-2011). Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2013.

¹⁷ S. Castles., M.J. Miller., *Migracje we współczesnym świecie*, Warszawa 2011, s. 41.

¹⁸ E. Czop, *op. cit.*, s. 9.

rialnej. Zaś migracja polityczna dotyczy ruchów wewnętrznych państwa i międzynarodowych, które są spowodowane wojną lub umową międzynarodową¹⁹.

Rys historyczny obu zjawisk

Analizując procesy migracyjne i zjawisko terroryzmu konieczne jest opisanie ich genezy. Migracje niewątpliwie wpisały się w historię wielu państw, a na ich decyzje wpływały aspekty polityczne i ekonomiczne. Procesy migracyjne determinowane były przede wszystkim przez pierwszą i drugą wojnę światową²⁰. Zaś w okresie powojennym migracje spowodowane były decyzjami politycznymi, na które wpłynął nowy ład w Europie²¹. Wówczas bardzo często miały miejsce migracje nielegalne, gdyż ograniczono suwerenność państwa i praw obywateli²². U schyłku lat 60. XX wieku można mówić o stabilizacji procesów migracyjnych. Mimo to najczęstszymi kierunkami obieranymi przez obywateli różnych państw były Stany Zjednoczone (USA), Niemiecka Republika Demokratyczna (NRD), Izrael, Kanada, jednak migrowano również do Australii i krajów Europy Zachodniej, w szczególności Francji i Wielkiej Brytanii²³. W latach 70. dominowały głównie wyjazdy turystyczne i handlowe, jednakże cały czas miały miejsce migracje legalne i nielegalne. Wtedy udawano się głównie do państw kapitalistycznych, a w szczególności Republiki Federalnej Niemiec (RFN), Austrii, Włoch, Szwecji, Kanady, Stanów Zjednoczonych, Francji, Belgii oraz Wielkiej Brytanii. Lata kolejne to głównie masowe migracje spowodowane kryzysem polityczno-ekonomicznym oraz restrykcją związaną z prawem paszportowym²⁴.

Niewątpliwie na procesy migracyjne miały wpływ wydarzenia historyczne, a przede wszystkim akcesja państw europejskich do Unii Europejskiej. Istotny jest również przełom w prawie paszportowym, który nastąpił w 1989 r., gdyż od tego momentu była możliwość ubiegania się o posiadanie paszportu na własność, a to umożliwiło opuszczenie państwa w dowolnym terminie²⁵.

¹⁹ *Ibidem*, ss. 10-11.

²⁰ K. Sierżputowska, *Bezpieczeństwo jako podstawowa kategoria generująca migracje w: Współczesne oblicza bezpieczeństwa międzynarodowego*, red. Ł. Jureńczyk, S. Sadowski, Bydgoszcz, 2014, s. 109.

²¹ E. Czop, *Migranci Polscy w krajach unijnej piętnastki (1992-2011). Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2013, s. 21.

²² *Ibidem*, s. 24.

²³ *Ibidem*, s. 26.

²⁴ *Ibidem*, s. 27.

²⁵ *Ibidem*, s. 37.

Na procesy migracyjne pod koniec XX wieku wpływała bezpośrednio sytuacja w wielu krajach²⁶. Większość migrantów pochodzących z Azji i Afryki udawało się do Europy Zachodniej, jednak w dużej mierze były to migracje nielegalne. Od tego momentu migranci stali się symbolem współczesnego świata²⁷.

Przejawy działań pierwszych ugrupowań terrorystycznych odnotowano już w I wieku. Ugrupowanie to działało na skalę międzynarodową i tworzyli je żydowscy zeloci, którzy sprzeciwiali się rządowi nad Judeą. Działania terrorystyczne podejmowane były także przez Guya Fawkesa oraz jego zwolenników, a ich głównym celem było przeprowadzenie kontrreformacji²⁸.

Termin „terroryzm” i „terroryści” został użyty po raz pierwszy w 1975 r. W latach 40. i 50. XX wieku zjawisko terroryzmu utożsamiane było z konfliktami kolonialnymi w Palestynie, Cyprze bądź Kenii. Jednak po wojnach wyzwoleńczych pojęcie terroryzmu zaczęto używać do zbrodniczych działań podejmowanych w celach politycznych. Charakteryzował się on licznymi porwaniami i zabójstwami. Pierwszy akt współczesnego terroryzmu miał miejsce 22.07.1968 r., gdy popularny Front Wyzwolenia Palestyny (FWP) porwał samolot EIAL²⁹. Kolejnym przykładem jest zamach na izraelskich sportowców podczas Olimpiady odbywającej się w Monachium w 1972 r.³⁰

Mimo że ewolucja terroryzmu nastąpiła w XX wieku, jest on mocno zakorzeniony w historii i podlega ciągłym zmianom. Obok zamachów narodowo-wyzwoleńczych bardzo popularne stały się działania na tle religijnym bądź związane ze światopoglądem. Rozwój grup terrorystycznych jest zauważalny jak nigdy wcześniej. W latach 60. XX wieku rozwijał się terroryzm etniczno-narodowy, którego celem było uzyskanie niezależności od konkretnego państwa albo dążenie do autonomii. Jednak działania etniczno-narodowe zanikły z biegiem czasu, ponieważ stwierdzono, że metodami terrorystycznymi nie da się stworzyć własnego państwa.

Lata 70. XX wieku to rozwój terroryzmu ideologiczno-swiatopoglądowego, który podzielono na świecki terroryzm społeczno-rewolucyjny i terroryzm ideologiczno-religijny. W pierwszym przypadku odnotowano zawieszenie działalności w latach 90. XX wieku. Jego głównym celem było stworzenie no-

²⁶ K. Sierżputowska, *op. cit.*, s. 112.

²⁷ A. Sakson, *Migracje w XX wieku*, <<http://mighealth.net/pl/images/b/b4/Sakson.pdf>> (25.04.2018).

²⁸ A. Tyszkiewicz, *Sankcje ekonomiczne jako instrument przeciwdziałaniu międzynarodowemu terroryzmowi*, Warszawa 2008, ss. 86-87.

²⁹ *Ibidem*, s. 87.

³⁰ *Ibidem*, s. 88.

wego porządku nie tylko ideologicznego, ale przede wszystkim politycznego w krajach europejskich. Do upadku ugrupowań terrorystycznych przyczynił się fakt, że nie miały one żadnego poparcia społecznego oprócz osób popierających ideologię lewicowo-rewolucyjną.

Natomiast terroryzm ideologiczno-religijny rozwija się aż do teraz, a jego najsilniejszym nurtem jest terroryzm islamski, w tym dżihadu³¹. Pierwotnie nurt ten nie zakładał używania przemocy, jednak pod wpływem nauk Sajjida Qutba nastąpiła zmiana. Miał on wpływ na ewolucje dominującej ideologii przemocy. Na jej podstawie powstawały liczne sekty na całym świecie, w szczególności w świecie muzułmańskim. Zwolennicy tego nurtu głoszą, iż prawie wszystkie organizacje wzorują się na ideologii Sajjida Qutba³².

W 1979 r. miała miejsce pierwsza rewolucja opierająca się na ideologii religijnej. Polegała ona na idei rozpowszechniania wiary na inne obszary Palestyny przy zastosowaniu przemocy. Wówczas chrześcijaństwo i judaizm stały się religiami posiadającymi fanatycznych bojowników, a ich każdy zamach terrorystyczny tłumaczony był dobrem danej religii. Wraz z rozwojem terroryzmu elementy religijne zaczynają odgrywać coraz większą rolę w założeniach terroryzmu³³. W późniejszych latach terroryzm stał się zjawiskiem bardzo częstym, dotykającym niemal każde państwo. Zmieniały się formy walki terrorystów. Grupy terrorystyczne są mniej uzależnione od państw sponsorujących ich działalność, gdyż zaczynają korzystać z kapitału państw upadłych, w których nie funkcjonują władze centralne. Ich głównym celem jest przede wszystkim maksymalizacja liczby ofiar i coraz popularniejsze zamachy samobójcze³⁴. Zmienił się również profil terrorysty. Co raz częściej do ugrupowań terrorystycznych należą kobiety i dzieci. Osoby rekrutowane do grup terrorystycznych są w bardzo młodym wieku, przez co są bardziej podatne na wpływy, brutalne, a także nakierowane na konkretne działania. Dla wielu z nich terroryzm jest sposobem na życie albo formą zemsty za niesprawiedliwość, ale również alienację ich kraju ze strony Zachodu. Istnieją przypadki, że osoby nie mogące znaleźć pracy odpowiedniej do ich kwalifikacji wstępują do ugrupowań, które za główny cel obrały obalenie niesprawiedliwego systemu³⁵.

Od czasów starożytnych aż do XIX wieku zjawisko terroryzmu utożsamiane było z formą rządów państwowych. Przywódcy podejmowali działania opar-

³¹ W. Dietl, *op. cit.*, ss. 31-32.

³² *Ibidem*, s. 32.

³³ *Ibidem*, s. 33.

³⁴ A. Tyszkiewicz, *op. cit.*, s. 90.

³⁵ *Ibidem*, ss. 90-91.

te na siłę wobec społeczeństwa w celu wymuszenia posłuszeństwa. Wtedy termin ten określał przede wszystkim działania grup politycznych i ruchów społecznych dążących do wywarcia nacisku na państwo, które miało zrealizować ich określone żądania³⁶.

Zjawisko migracji i terroryzmu – współcześnie

Nowa era zamachów terrorystycznych została zapoczątkowana 11.09.2001 r. po ataku w Stanach Zjednoczonych. Wypowiedziano wtedy wojnę terroryzmowi³⁷. Podjęto wiele kroków, które miały przyczynić się do zwalczania opisywanego zjawiska. Unia Europejska opracowała wiele planów działania w zakresie bezpieczeństwa, ale kompetencje i uprawnienia w zakresie walki z terroryzmem należą wciąż do państw członkowskich. Ustawodawstwo Unii Europejskiej narzuca jednak pewne standardy, które mają na celu zbliżenie ustawodawstw. Obecnie zjawisko terroryzmu określane jest nowym terroryzmem. Wynika to przede wszystkim z wyznaczonego celu przez grupy terrorystyczne, które dążą do niewyobrażalnych jak dotąd zmian. Założenia dotyczą osiągnięcia przewagi umożliwiającej geopolityczną rewolucję, która przyczyniłaby się do osłabienia USA, a także jej zachodnich sojuszników. Jedną z dróg do osiągnięcia tego celu jest zburzenie mechanizmów odpowiedzialnych za funkcjonowanie współczesnej gospodarki. Ich załamanie spowodowałoby ogólnoswiatowy kryzys gospodarczy³⁸.

Wraz z postępem technologicznym obywatele poszczególnych państw coraz częściej decydują się na przekraczanie granic w celach turystycznych i rekreacyjnych oraz dokonują zmiany miejsca zamieszkania. Współcześnie migracja jest zjawiskiem powszechnym. Wpływa na polepszenia jakości życia jednostki, a także na rozwój gospodarczy państw, do których migranci napływają³⁹. Jednak wiele państw Unii Europejskiej sprzeciwia się przyjmowaniu grup imigracyjnych, gdyż kraje te zainteresowane są wyłącznie pracownikami z wysokimi kwalifikacjami⁴⁰. Nasilające się migracje spowodowane były przede wszystkim otwarciem granic, co umożliwiło obcokrajowcom podjęcie legalnej pracy. Akcesja państw do Unii Europejskiej była momentem przełomowym, gdyż zostały otwarte rynki pracy w krajach europejskich. Od tego momentu

³⁶ R. Cegiłka, *op.cit.*, s. 13.

³⁷ C. Townshend, *Terrorismus*, Stuttgart 2005, ss. 8-9.

³⁸ A. Tyszkiewicz, *op. cit.*, s. 89.

³⁹ *Jak migracje wpływają na rozwój?* <<http://www.egospodarka.pl/99357,Jak-migracje-wplywaja-na-rozwoj,1,39,1.html>> (23.04.2018).

⁴⁰ *Ibidem*.

obywatele Unii Europejskiej mieli możliwość podejmowania pracy na wszystkich rynkach państw członkowskich⁴¹. Warto podkreślić, że dla osób migrujących przewidziano takie same świadczenia społeczne jak dla obywateli pracujących w danym kraju. Państwa nie dyskryminują obywateli innych państw, jeśli chodzi o warunki zatrudnienia, pracy i płacy⁴².

Uregulowania międzynarodowe dotyczące migracji zaostrzono po wydarzeniach z 11.09.2001 r. Stwierdzono, że przyjęcia nowych regulacji prawnych zwiększy ochronę bezpieczeństwa państwa. Niekiedy wprowadzony rygor utrudnia dostęp jednostkom przysługującym prawo do azylu. Jednocześnie regulacje prawne ograniczają przedostanie się terrorystów⁴³. Warto podkreślić, że dokumenty międzynarodowe przyznają każdej jednostce swobodę poruszania się. Uznawane jest to jako prawo opuszczenia własnego kraju oraz powrotu na jego terytorium. Jednak prawa te mogą zostać ograniczone w dwóch przypadkach. Po pierwsze, żadne państwo nie ma obowiązku przyjmowania cudzoziemców na własnym terytorium. Po drugie, państwo może odmówić przyjęcia migrantów w sytuacjach nadzwyczajnych wynikających z konieczności ochrony bezpieczeństwa państwowego, porządku publicznego, zdrowia oraz moralności publicznej. Przepisy umów międzynarodowych dotyczące przedstawianej tematyki starają się pogodzić dwie zasady: swobody poruszania się, a także suwerenności państwa. Nie ulega wątpliwości, że zadania te zostały utrudnione po wydarzeniach z 11.09.2001 r.⁴⁴ Natomiast w 2004 r. w Brukseli przyjęto nowy program podkreślający, że bezpieczeństwo i kontrola granic stanowi istotny element kontroli ruchów migracyjnych. Na mocy tych przepisów każde państwo członkowskie było zobowiązane do prowadzenia własnej polityki migracyjnej⁴⁵. Najbardziej precyzyjne przepisy związane z opisywanym zjawiskiem zostały zawarte w Traktacie z Lizbony (2007 rok). Ustanowił on, że Parlament Europejski i Rada Europejska wraz z organami decyzyjnymi państw członkowskich wspólnie kształtują zarówno politykę migracyjną i integracyjną⁴⁶.

⁴¹ A. Kławsuń-Zduńczyk, *Powroty. Doświadczenia edukacyjno-zawodowe polskich reemigrantów*, Toruń, ss. 26-27.

⁴² *Ibidem*, s. 27.

⁴³ W. Malendowski, *Świat u progu XXI wieku, Wybrane problemy*, Poznań 2003, ss. 118-119.

⁴⁴ *Ibidem*, ss. 112-113.

⁴⁵ W. Janicki, *Migracje kompensacyjne jako czynnik wzrostu obszarów peryferyjnych. Rola ukrytego kapitału ludzkiego*, Lublin 2015, s. 123.

⁴⁶ G. Firlit-Fesnak, Ł. Łotocki, *Europejskie polityki imigracyjne. Stare dylematy, nowe wyzwania*, Warszawa 2016, s. 17.

Największym współczesnym wyzwaniem dla Unii Europejskiej są nasilające się ruchy migracyjne oraz zjawisko terroryzmu. Procesy migracyjne determinowane są przez wiele czynników, w szczególności przez konflikty regionalne i brak perspektyw w danym kraju⁴⁷.

Swobodny przepływ osób, towarów i usług określony jest uregulowaniami prawnymi. Na terenie Unii Europejskiej coraz częściej dostrzegamy olbrzymią skalę migracji legalnych i nielegalnych. Obecnie zjawisko migracji oraz terroryzmu dotyka coraz więcej państw⁴⁸. Najczęstszym kierunkiem obieranym przez migrantów jest RFN, które w 2014 r. były ich drugim krajem docelowym. Istotne są reakcje niemieckiego i europejskiego społeczeństwa w zakresie poruszanej problematyki. Po 2001 r. ponad połowa obywateli Niemiec wyraziła niezadowolenie z pomysłu zwiększenia liczby migrantów, a około 30 % z nich uważało, że w RFN jest już za dużo imigrantów⁴⁹. Niemiecką politykę imigracyjną wyznaczały przede wszystkim prognozy demograficzne, a te wskazywały na znaczny spadek liczby ludności niemieckiej. Zatem gospodarka Niemiec przyjmując migrantów widziała w nich wykwalifikowaną siłę roboczą⁵⁰. W okresie fali migracji zapoczątkowanej w 2015 r. kanclerz Angela Merkel wyraziła wyrazy współczucia dla osób migrujących, jednocześnie zachęcając ich do osiedlania się na terytorium Niemiec. Jej polityka nie uzyskała poparcia zarówno wśród obywateli Niemiec, jak również wśród państw członkowskich Unii Europejskiej⁵¹. Wraz z nasileniem kryzysu migracyjnego wprowadzono liczne ograniczenia. Uważa się, że RFN są najbardziej atrakcyjnym krajem dla uchodźców ze względu na aspekt ekonomiczny⁵².

Kwestie związane z rozwojem terroryzmu i migracji są przedmiotem wielu badań. Skupiają się one na zagadnieniach dotyczących obu zjawisk, ale jednym z ważniejszych jest problematyka bezpieczeństwa państw⁵³. Największe zagrożenia dla bezpieczeństwa stwarzają migracje nielegalne, gdyż terroryści wykorzystują kryzys migracyjny, aby dostać się do kraju Unii Europejskiej. Wówczas posługują się fałszywą tożsamością, która umożliwia im przedostanie się

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ P. Matusz-Protasiewicz, E. Stadtmuller, *Europa- ziemia obiecana? Doświadczenia krajów europejskich w integracji imigrantów*, Wrocław 2007, s. 52.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 122.

⁵¹ *Ibidem*, s. 122.

⁵² Ł. Wójcik, *Byle nie do nas*, Polityka.pl, 30.05.2017 <<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1706814,2,kryzys-migracyjny-wraca-do-europy.read>> (23.04.2018).

⁵³ B. Terminiński, *Wpływ migracji międzynarodowych na bezpieczeństwo państw Unii Europejskiej*, Psz.pl, 23.02.2009 <<http://www.psz.pl/117-polityka/bogumil-terminski-wplyw-migracji-miedzynarodowych-na-bezpieczenstwo-panstw-unii-europejskiej>> (23.04.2018).

do obcego kraju i dokonanie zaplanowanego zamachu. Bez wątplenia pozostaje fakt, że wielu spośród uchodźców dostało się do Europy podając fałszywą tożsamość. Według części kryzys migracyjny jest okazją do przemytu islamistów do Europy. Stwierdza się, że na łodziach z grupą migrantów przyplływających do Europy aż 20% z nich ma powiązania z Państwem Islamskim. Migracje dość często są określane jako islamski podbój Zachodu⁵⁴.

Zjawisko migracji i terroryzmu niejednokrotnie są utożsamiane. Choć ich historia sięga czasów starożytnych, niewątpliwie apogeum rozwoju przypadło na XXI wiek. Wynika to nie tylko ze swobody wspólnego rynku państw członkowskich, ale również z rozwijającej się technologii, a w szczególności środków masowego przekazu.

Analizując poruszaną problematykę warto podkreślić, że mass media odgrywają istotną rolę w społeczeństwie. Wpływają na opinię publiczną, a w niektórych przypadkach na decyzje rządów lub instytucji międzynarodowych⁵⁵. Przykładem są badania opinii publicznej przeprowadzone w USA po porwaniu samolotu Trans World Airlines w 1985 r.⁵⁶ Zdarzenia te były relacjonowane w telewizji, radiu i prasie. Ukazały one, że aż trzy czwarte Amerykanów wyraziło zadowolenie z przekazywania informacji o tej historii przez prasę bądź telewizję. Natomiast ponad 70 % respondentów uważało, że mass media są dla nich najbardziej wiarygodnym źródłem informacji. Badania te potwierdzają zainteresowanie widzów historiami dotyczącymi terroryzmu, zaś opowieść o porwanym samolocie stała się symbolem wpływu terroryzmu na standardy dziennikarstwa⁵⁷. Z kolei badania przeprowadzone przez RAND Corporation pokazały również, że aż 71 % respondentów uważa za bardziej prawdopodobne śmierć w wypadku samochodowym niż w zamachu terrorystycznym⁵⁸. W 2014 r. badania przeprowadzone przez Zrzeszenie Międzynarodowego Transportu Lotniczego potwierdziły, że samolot jest najbezpieczniejszym środkiem transportu. Mimo to po ataku terrorystycznym na WTC odnotowano niechęć do korzystania z tego typu środka transportu. Podróżujący, którzy rezygnują z lotów, za powód podają obawę przed zamachem terrorystycznym⁵⁹. Natomiast badania

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 1999, s. 136.

⁵⁶ Amerykański samolot, który został porwany na trasie Ateny-Rzym.

⁵⁷ B. Hoffman, *op. cit.*, Warszawa 1999, s. 140.

⁵⁸ *Ibidem*, s. 142 – RAND Corporation – organizacja zajmująca się badaniami i analizami, które dotyczą spraw publicznych.

⁵⁹ J. Mastalerz, *Terroryzm lotniczy. Czy podróże samolotem wciąż są bezpieczne*, fakty.interia.pl, 23.12.2015 <<http://fakty.interia.pl/tylko-u-nas/news-terroryzm-lotniczy-czy-podroze-samolotem-wciaz-sa-bezpieczne,nId,1943542>> (10.05.2018).

przeprowadzone w 2017 r., które opublikowano w tygodniku „Polityka”, wskazują, że największe obawy wśród polskiego społeczeństwa wzbudzają zamachy terrorystyczne i fala uchodźców⁶⁰. Wyniki sondażu ośrodka Pew Research Center (PRC) wskazały, że aż 60 % Polaków obawia się terroryzmu, za który obwinia Państwo Islamskie⁶¹.

Analiza tematu jest problemem złożonym, wymagającym szerokiej interpretacji wielu aspektów. Rozważając tę problematykę warto skupić się na danych statystycznych. Uważa się, że wraz z nasilającą się falą migracji zapoczątkowaną w 2015 r. zwiększyło się również zjawisko terroryzmu. Niewątpliwie faktem jest, iż zjawisko migracji sprzyja przedostaniu się terrorystów na terytorium Europy. Mimo to oba te zjawiska miały miejsce już we wcześniejszych latach. Dla przykładu w 2012 r. odnotowano ponad 7 tysięcy ataków terrorystycznych, w których 21 tysięcy osób zostało rannych, a 11 450 osób zabitych. Większość z nich została przeprowadzona z udziałem improwizowanych urządzeń wybuchowych. Natomiast najczęstszymi państwami, w których miały one miejsce są: Irak, Afganistan i Pakistan⁶². Zamachy terrorystyczne dokonywane były również na terenie Polski. Odnotowano wiele przypadków mających znamiona aktu terrorystycznego. Warto w tym kontekście wspomnieć o eksplozji urządzeń wybuchowych, które zostały umieszczone przed drzwiami, w jednym z warszawskich solariów w 2004 r. Ładunki wybuchowe znajdowano także pod zaparkowanymi samochodami, niekiedy ich wybuch powodował liczne obrażenia ciała, a nawet utratę życia i mienia. W kolejnych latach również odnotowano liczne zamachy terrorystyczne za pomocą ładunków wybuchowych⁶³.

Rozważając problematykę związku migracji z terroryzmem konieczne jest przedstawienie badań, które przeprowadzili naukowcy z uniwersytetu w Heidelbergu i Hanowerze. Opublikowali oni raport CESifo, który wykazuje różnice i podobieństwa w poruszanej tematyce. Badania pokazały również, że zarówno migranci jak i obywatele są sprawcami zamachów terrorystycznych. Czasami migranci pochodzący z biednych krajów, pogrążonych w licznych aktach terroryzmu, stają się terrorystami w swoich nowych ojczyznach. Mimo

⁶⁰ *Uchodźcy, zamachy, dominacja Niemiec, bieda czy globalne ocieplenie? – czego boją się Polacy*, <<http://www.pch24.pl/uchodzcy--zamachy--dominacja-niemiec--bieda-czy-globalne-ocieplenie---czego-boja-sie-polacy,51144,i.html>> (10.05.2018).

⁶¹ *Czego się boją ludzie na świecie? Islamski terroryzm na czele*, tvp.info, 1.08.2017, <<https://www.tvp.info/33441859/czego-sie-boja-ludzie-na-swiecie-islamski-terroryzm-na-czele>> (10.05.2018). Pew Research Center – organizacja prowadząca badania opinii publicznej, demograficzne, a także badania z zakresu nauk społecznych.

⁶² R. Cegiłka. *op. cit.*, ss. 53-55.

⁶³ K. Liedel, *Terror w Polsce – analiza wybranych przypadków*, Warszawa 2013, ss. 60-61.

to nie ma dowodów świadczących o tym, że terror importowany jest z państw muzułmańskich. Raport poruszył również problem dotyczący płci terrorystów. Stwierdzono, że skłonnością do terronu wykazują się tak samo kobiety jak i mężczyźni. Nie potwierdzono również jednego z założeń polityki migracyjnej, że na łodziach płynących na kontynent europejski znajdują się przede wszystkim mężczyźni. Wyniki raportu potwierdzają, że im bardziej restrykcyjne podejście społeczeństwa wobec migrantów, tym większe prawdopodobieństwo zamachu terrorystycznego. Naukowcy stwierdzili, że nacisk na asymilację bądź nauczanie miejscowego języka powoduje niechęć migrantów do kraju przebywającego. Ukazano również, że poziom wykształcenia nie ma wpływu na zachowania mające znamiona ataku terrorystycznego. Aby stwierdzić, czy zjawisko migracji wpływa na terronizm, należałoby przede wszystkim przeprowadzić badania, które wymagają bardziej szczegółowych danych, gdyż według niemieckich naukowców problem jest bardziej złożony⁶⁴.

Terronizm oraz migracje są problemem międzynarodowym. Chociaż nie dotyczy to niektórych państw, to informacje o nich docierają wszędzie⁶⁵. Oddziaływania mediów na społeczeństwa są kwestią bezdyskusyjną, ale niekiedy sporną. Zatem można stwierdzić, że środki masowego przekazu dla większej społeczności są wiarygodnym źródłem informacji. Choć niekiedy wpływają one negatywnie na postępowanie ludzi, a w szczególności na ich osobiste przestrzeganie zagrożenia ze strony terrorystów bądź migrantów⁶⁶.

Współcześnie mamy w Europie do czynienia głównie z migracjami nielegalnymi, wówczas uchodźcy przedostają się na greckie wyspy, a następnie kierują się do następnych krajów na drodze do bogatych państw Zachodu, jak np. Niemcy. Podkreśla się, że największym wyzwaniem jest weryfikacja dokumentów, gdyż migranci dysponują sfałszowanymi dowodami swojego pochodzenia. Terroryści wykorzystują kryzys migracyjny, aby dostać się na terytorium Unii Europejskiej i stanowią zagrożenie dla jej bezpieczeństwa⁶⁷.

⁶⁴ A. Dreher, M. Gassebner, P. Schaudt, *The Effect of Migration on Terror – Made at Home or Imported from Abroad?*, CESifo Working Papers, April 2017 <http://g0.gazeta-prawna.pl/p/_wspolne/pliki/2981000/2981170-zwiazek-migracji-z-terroryzmem-raport.pdf> (11.05.2018).

⁶⁵ Zob. więcej: P. Jaroszyński, *Terroryzm – wojna cywilizacji*, [w:] *Terroryzm – dawniej i dziś*, red. P. Jaroszyński, P. Tarasiewicz, Lublin 2010, s. 23-25.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Unijna agencja alarmuje. Bezpieczeństwo Europy zagrożone*, 05.04.2016 <<https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1603512,Unijna-agencja-alarmuje-Bezpieczenstwo-Europy-zagrozone>> (24.04.2018).

Jednym z ważniejszych czynników jest ochrona granic zewnętrznych UE. Zjawisko terroryzmu i migracji współcześnie przybrało inny wymiar, gdyż jego forma jest bardziej skomplikowana niż sto lub dwieście lat temu. Mimo to organy państw Unii Europejskiej podejmują współpracę w ramach zwalczania obu zjawisk. Integracja europejska odgrywa znaczącą rolę, gdyż pozwala na stworzenie odpowiednich mechanizmów umożliwiających walkę z opisywanymi zjawiskami⁶⁸. Wiele raportów dotyczących terroryzmu na obszarze Unii Europejskiej wskazuje, że zjawisko nasila się. Największą liczbę ofiar przyniosły zamachy terrorystyczne dokonane przez wyznawców islamu⁶⁹. Od pojawienia się kryzysu migracyjnego stwierdza się, że kraje europejskie przestały być bezpieczne. Przykładem są liczne zamachy dokonywane w wielu państwach Unii Europejskiej. Nie sposób przytoczyć je wszystkie, jednak każde z nich doprowadziło do zmniejszenia poczucia bezpieczeństwa. Mimo podejmowanych wielu środków mających ograniczyć serie ataków terrorystycznych, nie udało się zapobiec wielu zamachom⁷⁰.

Migranci kierujący się do Europy uzasadniają swoje wędrówki konfliktami regionalnym lub brakiem perspektyw w kraju pochodzenia. Wielu ekspertów uważa, że zamiast oferować im mieszkanie w krajach europejskich trzeba im pomóc przetrwać w ich rodzimych państwach, gdyż takie podejście nie rozwiąże nasilającego się problemu. Pierwotne założenia przyjmowania migrantów zakładały wzmocnienie europejskiej siły roboczej. Uznano, że powinno to pomóc w rozwiązaniu problemu demograficznego, w tym starzenia się społeczeństwa państw europejskich. Przyjmowano migrantów ze względu na charakter podejmowanej przez nich pracy, jednocześnie zapewniając im warunki do życia. Jednak wraz z upływem czasu okazało się, że nie są oni zainteresowani podejmowaniem jakiegokolwiek pracy, a interesuje ich jedynie aspekt ekonomiczny⁷¹.

Nasilające się fale migracji spowodowały, że kraje europejskie stawały się bezsilne wobec panującego kryzysu. Wśród migrantów na tereny europejskie

⁶⁸ I. Oleksiewicz, *Polityka antyterrorystyczna Unii Europejskiej*, Lublin 2013, s. 251.

⁶⁹ *Terroryzm w liczbach. Tak wygląda mapa zamachów w Europie*, 26.06.2017 <<https://www.prawdaobjektywna.pl/swiat/terroryzm-w-liczbach-mapa-zamachow-w-europie-2235.html>> (24.04.2018).

⁷⁰ *Od Charlie Hebdo po Niceę. Europa przestała być bezpiecznym miejscem? [Kalendrium]*, newsweek.pl, 15.07.2016 <<http://www.newsweek.pl/swiat/zamach-w-nicei-zamachy-terrorystyczne-w-europie-w-latach-2015-i-2016,artykuly,382505,1.html>> (24.04.2018).

⁷¹ *Dobre intencje to za mało. Dlaczego uchodźcy nie wypełnili luki na niemieckim rynku pracy?*, 23.09.2017 <<http://forsal.pl/artykuly/1072977,wybory-w-niemczech-dobre-intencje-to-za-malodlaczego-uchodzcy-nie-wypelnili-luki-na-niemieckim-rynku-pracy.html>> (13.05.2018).

przenikają osoby niepożądane, które mają powiązania z organizacjami terrorystycznymi. Ogromne zaskoczenie stanowi fakt niedostosowania się do warunków panujących w kraju przyjmującym migrantów. Narzucają oni obywatelom państw europejskich własne przekonania, idee a nawet religię. Mieszanie się wielu kultur, ideologii będzie prowadziło do licznych konfliktów, a w obecnych czasach przybierają one formę zamachów terrorystycznych. Doprowadziło to do antyislamskich nastrojów w europejskich społeczeństwach. Terroryci chcą zwrócić na siebie uwagę, jednocześnie wywołując strach i przerażenie wśród żyjących wokół nich ludzi. Jednak największy problem stanowi weryfikacja tożsamości osób przenikających do krajów europejskich. Wiele osób posługuje się fałszywą tożsamością w celu przedostania się na teren Unii Europejskiej. Ustalono, że to najczęściej te osoby dokonują ataków terrorystycznych, dlatego migracje nielegalne stanowią główne wyzwanie XXI wieku. Unia Europejska oraz instytucje państw członkowskich podejmują liczne działania, aby zapobiegać opisywanym zjawiskom.

Przeprowadzone badania nie wykazały związku między zjawiskiem migracji a zjawiskiem terroryzmu. Jednak wpływają one na obecny kształt polityki wewnętrznej i zagranicznej państw Unii Europejskiej. Częste zamachy terrorystyczne oraz nasilające się zjawisko migracji wymuszają na krajach członkowskich konsekwentne działania w tym zakresie. Warto podkreślić, że wśród migrantów dostających się na kontynent europejski znajdują się również osoby mające powiązania z organizacjami terrorystycznymi. Z całą pewnością zjawisko migracji sprzyja przedostaniu się terrorystów do państw europejskich. Ustalono, że jednym z największych zagrożeń dla bezpieczeństwa jednoczącej się Europy są migracje nielegalne. Natomiast utożsamianie obu zjawisk (tj. terroryzmu i migracji) przez społeczności europejskie wynika głównie z treści informacji przekazywanych przez środki masowego przekazu. Wpływają one na postrzeganie danego problemu i kształtowanie opinii publicznej, a wraz z postępem technologicznym przekazywane są w różnorodny sposób i przybierają różnorodne formy. Stwierdzono, że oba te zjawiska wpływają na zmniejszenie poziomu bezpieczeństwa na kontynencie europejskim. Migracje oraz terroryzm są jednym z najważniejszych wyzwań, z jakimi zmagają się państwa członkowskie Unii Europejskiej.

BIBLIOGRAFIA:

- ✓ Aleksandrowicz T., *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008

- ✓ *Bezpieczeństwo jako podstawowa kategoria generująca migracje w: Współczesne oblicza bezpieczeństwa międzynarodowego*, red. Ł. Jureńczyk, S. Sadowski, Bydgoszcz 2014
- ✓ Castles S., Miller M.J., *Migracje we współczesnym świecie*, Warszawa 2011
- ✓ Cegiełka R., *Terroryzm i bezpieczeństwo ekonomiczne. Wybrane zagadnienia*. Warszawa 2014
- ✓ Chomentowski P., *Polski system antyterrorystyczny. Prawno-organizacyjne kierunki ewolucji*, Warszawa 2014
- ✓ Czop E., *Migranci Polscy w krajach unijnej piętnastki (1992-2011). Wybrane zagadnienia.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013
- ✓ Dietl W., *Terroryzm*, red. Krzysztof Liedel, Warszawa 2012
- ✓ Drosdowski G., *Deutsches Universal Wörterbuch A-Z*, Mannheim 1996
- ✓ Firlit-Fesnak G., Łotocki Ł., *Europejskie polityki imigracyjne. Stare dylematy, nowe wyzwania*, Warszawa 2016
- ✓ Hoffman B., *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 1999
- ✓ *Jak migracje wpływają na rozwój?*
<<http://www.egospodarka.pl/99357,Jak-migracje-wplywaja-na-rozwoj,1,39,1.html>> (23.04.2018)
- ✓ Jałoszyński K., *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008
- ✓ Janicki W., *Migracje kompensacyjne jako czynnik wzrostu obszarów peryferyjnych. Rola ukrytego kapitału ludzkiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015
- ✓ Kławsiuć-Zduńczyk A., *Powroty. Doświadczenia edukacyjno-zawodowe polskich reemigrantów*, Toruń 2014
- ✓ Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2000
- ✓ Latuch M., *Demografia społeczno-ekonomiczna*, Warszawa 1985
- ✓ Malendowski W., *Świat u progu XXI wieku, Wybrane problemy*, Poznań 2003
- ✓ Okólski M., *Demografia zmiany społecznej*, Warszawa 2004
- ✓ Oleksiewicz I., *Polityka antyterrorystyczna Unii Europejskiej*, Lublin 2013
- ✓ Pikulski S., *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000
- ✓ *Pojęcia stosowane w statystyce publicznej*
<<https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/845.pojecie.html>> (25.04.2018)

- ✓ Protasiewicz M., Stadtmuller E., *Europa- ziemia obiecana? Doświadczenia krajów europejskich w integracji imigrantów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007
- ✓ Sakson A., *Migracje w XX wieku*,
<<http://mighealth.net/pl/images/b/b4/Sakson.pdf>> (25.04.2018)
- ✓ Townshend C., *Terrorismus*, Stuttgart 2005
- ✓ Tyszkiewicz A., *Sankcje ekonomiczne jako instrument przeciwdziałaniu międzynarodowemu terroryzmowi*, Warszawa 2008
- ✓ *Uchodźcy, zamachy, dominacja Niemiec, bieda czy globalne ocieplenie? – czego boją się Polacy*, <<http://www.pch24.pl/uchodzcy--zamachy--dominacja-niemiec--bieda-czy-globalne-ocieplenie---czego-boja-sie-polacy,51144,i.html>> (10.05.2018)